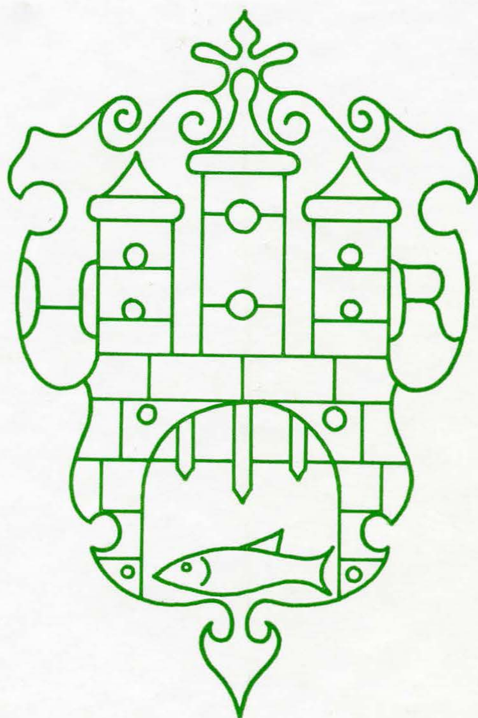

MALMÖ FORNMINNESFÖRENING

1973

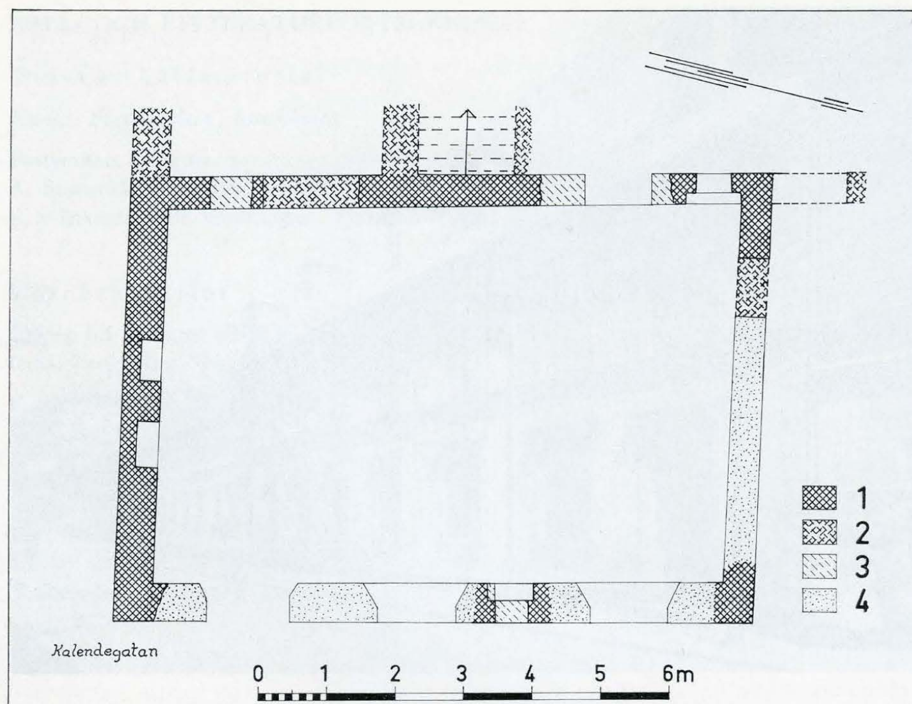

Kalendegatan mot nordväst år 1900. Den medeltida byggnaden döljer sig bakom putsen i tvåvåningshusets vänstra del. — Foto Axel Sjöberg. Malmö museum.

Den återfunna "ärkebiskopsgården" i Malmö

AV SVEN ROSBORN

I februari månad år 1953 slogs det larm om att det blottats ålderdomliga murar vid reparation av stadsveterinärens lokaler i det gamla "Beijerska huset" vid Kalendegatan. Fil dr Einar Bager begav sig genast till platsen. Den Beijerska fastigheten utgjordes då som nu av en byggnad i två våningar med loft och källarutrymmen. Gårdsfasaden gränsar mot den i våra dagar så omtalade Kompanigården med Kompanihuset. I bevarade handlingar verkade byggnaden vara en på 1800-talet ombyggd 1700-tals gård. År 1953 uppdagades att detta endast var delvis med sanning överensstämmande. Under väggputsen dolde sig nämligen två olika byggnader, varav den i söder kunde dateras till medeltiden[1].

ig 1. Plan över botten-
ıningen.
Bevarad medeltida mur.
Delvis bevarad medeltida mur.
Ny mur.
Ej bestämd mur.

Den år 1953 gjorda antikvariska undersökningen kom att omfatta endast vissa innerväggar i bottenvåningen. Den medeltida byggnadens inre mått kunde anges till ca 8,5×5,5 meter, fig 1. Södra tvärväggen frilades helt, varvid två igenmurade nischer blottades. Under dessa nischer var väggen försedd med ett flertal runda hål, vilka tolkades som fästpunkter för en innerpanel[2]. Även väggen mot Kalendegatan frilades från sina tjocka putslager. Två stora fönsteröppningar hade här upptagits i sen tid, varför större delen av den ursprungliga medeltidsmuren gått förlorad. Ett smalt väggparti mellan de båda fönsteröppningarna hade emellertid skonats och här påträffades en nisch med väggmålningar. I sitt första skede har säkert nischen tjänstgjort som fönsteröppning. På troligtvis 1600-talet murade man igen öppningens yttre del, minskade den inre delen med en halv tegelstens bredd och försåg den på så sätt uppkomna nischen med målningar[3].

År 1973 var det åter dags för ombyggnad av lokalerna. Arbetet kom denna gång även att omfatta delar av övervåningen. Det antikvariska arbetet i regi av Malmö museum kom att väsentligt öka bilden av det medeltidshus som så fragmentariskt återfanns för tjugo år sedan[4]. Arbetet år 1973 omfattade i huvudsak byggnadens gårdsmur i väster. Denna mur är helt inbyggd i den nuvarande byggnaden och tjänstgör som en bastant mellanvägg.

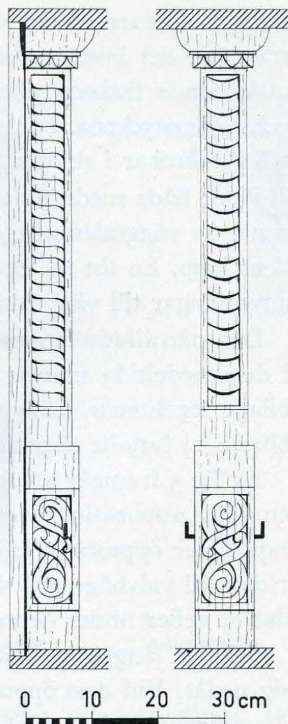

Fig 2. Det återfunna 1600-tals fönstret.
Fig 3. Uppmätning av mittposten till fönstret fig 2.

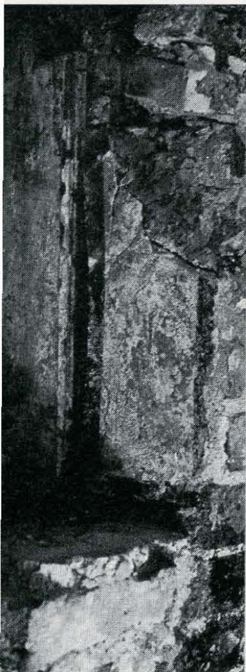
Byggnadsbeskrivning

Bottenvåningens gårdsmur

Undersökningen av gårdsmuren aktualiserades bl a av att ett genombrott för en dörröppning skulle göras genom medeltidsmuren. Härigenom kom en äldre igenmurad fönsteröppning att friläggas på platsen för den tilltänkta dörröppningen, fig 2. Fönsteromfattningen av trä hade bevarats i det närmaste intakt, så också den vackert profilerade mittposten, vilken daterar fönstret till 1600-talet. Detta var verkligen en upptäckt. Att finna en sådan välbevarad fönsterkonstruktion på sin ursprungliga plats tillhör sällsyntheterna vid byggnadsundersökningar[5].

Fönsterkarmen är 25 cm bred och 3 cm tjock samt något skråställd. Karmkanterna inåt rummet avslutas med en enkel profilering, medan de utåt avfasats för fönsterbågarnas infästning. Sidostyckena är intappade i över- och understyckena.

Mittpostens utseende framgår av fig 3. Posten är gjord i ett enda trästycke med undantag av den övre utskjutande delen. Denna övre del består av tre

4. Delvis bevarad smygning.

stycken tillskurna bitar, vilka fastnaglats till en enhet. Att döma av märken i träet har det även mellan det övre och det undre profileringsfältet suttit en utskjutande listkonstruktion. Posten är liksom sidostyckena intappad i över- och understyckena. För regling av de båda fönsterbågarna har man slagit in två järnkrokar i sidorna, vilket framgår av figuren.

På de båda snedställda sidoväggarna mellan karm och inre murliv återfanns rester av väggmålningar, fig 4. Dessa hade farit mycket illa under århundradens lopp. En list av svart färg inramade ett ljusare mittfält, på vilket svaga antydningar till växtornamentik kunde skönjas.

Den påträffade fönsteröppningen visade sig vara en sekundär upphuggning i den medeltida muren. Detta kunde bl a konstateras genom smygarnas avbilade tegelstenar. Längre fram ska visas att det på denna plats troligen från början ej funnits någon muröppning.

Av fig 5 framgår att det mellan 1600-tals fönstret och den södra tvärmuren en gång uppbrutits en dörröppning, vilken efter en tids användning igenmurats. Över öppningen frilades ett tegelskift på ca 65 cm längd. Då ingen antydan till valvbåge gör sig gällande på denna höjd kan man sluta sig till att det ej heller under denna nivå funnits någon ursprunglig muröppning.

Mitt på långväggen påträffades en igenmurad väggöppning, vilken vidgade sig nedåt. Vid dess öppnande vällde tjocka, svarta sotlager ut i rummet. Att öppningen en gång varit en del av en spis var det därför inga som helst tvivel om. En närmare undersökning av öppningens sidomurar och bakmur visade att hela konstruktionen tillkommit under ett yngre tidsskede. Sidomuren mot söder utgjordes nämligen av avbilade medeltida tegelstenar, medan övriga begränsningsmurar var uppförda av betydligt yngre tegelstenssorter.

Ytterligare en fönsteröppning återfanns på denna västra gårdsmur. Vid genombrott för en ventileringstrumma längst i norr blottades delar av en valvbåge. Arbetet avbröts och en betydligt försiktigare framtagning tog sin början. Den gamla fönsteröppning som härvid frilades visas på fig 6. Denna öppning är den enda hela, ursprungliga fönsteröppning som påträffats i den medeltida byggnaden.

Öppningens inre del är 78 cm bred och sidomurarnas höjd uppgår till 90 cm. Över dessa vilar en valvbåge av ½ tegelstens höjd. Öppningens yttre del är betydligt mindre, endast 46 cm bred med 70 cm höga sidomurar. Även över denna del vilar en valvbåge av ½ tegelstens höjd. Inne i öppningen återfanns en träkarm i mycket enkelt utförande. Att döma av träets kondition kan denna karm dateras till samma tid som 1600-talsfönstret. Ursprungligen verkar inte öppningen ha haft någon karmkonstruktion utan varit helt öppen. Detta framgår av de åtminstone sex olika slamningslager som täckte valvbågens undersida. Att öppningens storlek ökas inåt rummet kan tyda på att den trälucka som bör ha ersatt fönstret suttit här inne och möjligen slagit mot den norra tvärväggen.

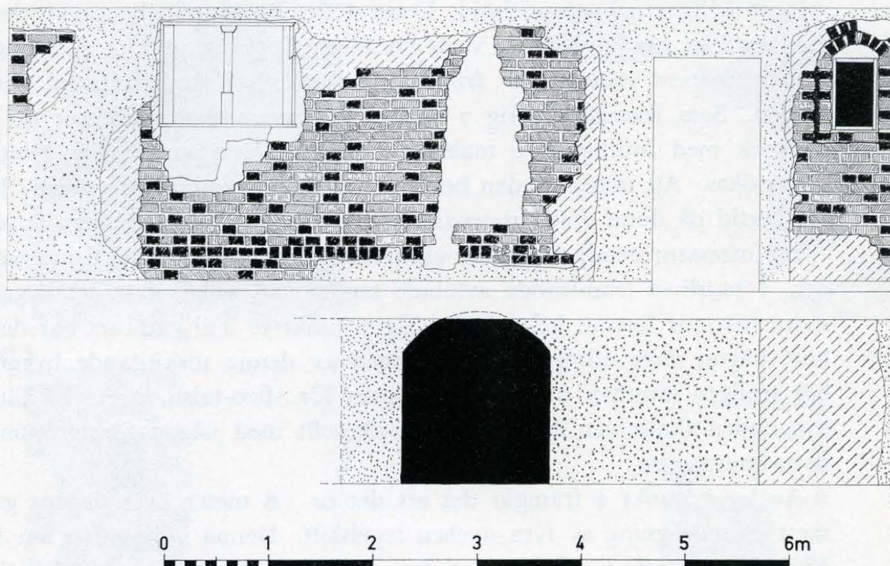

Fig 5. Uppmätningsritning av gårdsmurens inre murliv i källare och bottenvåning. De mörka partierna markerar ursprungliga muröppningar. Teckenförklaring: se fig 1.

Fig. 6. Den återfunna 1400-tals fönsteröppningen.

Vid jämförelser med den år 1953 påträffade nischen på östra yttermuren och den år 1973 frilagda fönsteröppningen visar det sig att dessa är lika stora och att de ligger på samma höjd. Detta stöder Bagers påpekande att den östra nischen från början kan ha varit en fönsteröppning ut mot Kalendegatan.

Gårdsmurens yttre murliv frilades också delvis i samband med undersökningen. Som framgår av fig 7 upptages denna väggyta till stor del av en rökstock med intilliggande toalettutrymmen. Dessa murpartier kunde inte undersökas. Att döma av den bevarade medeltidsmurens inre murliv har det emellertid på detta dolda murparti ej funnits några ursprungliga öppningar.

En intressant detalj avslöjades vid putsavknackningen på gårdsmurens södra del. I murlivet framträdde avbilade tegelstenar, vilka visar att byggnadens södra tvärmur fortsatt inåt gården, fig 7 punkt 1. Till gathuset har det alltså hört någon slags utbyggnad. Rivningen av denna utskjutande byggnadsdel hör troligen samman med upphuggandet för 1600-talsfönstret. Så länge utbyggnaden fanns var det givetvis ej aktuellt med någon fönsteröppning på detta murpartiet.

Av fig 7 punkt 2 framgår det att det ca 1,8 meter över dagens golvnivå skett en indragning av fyra stycken tegelskift. Denna indragning har fortsatt åt norr men endast ett litet parti återstod vid undersökningstillfället. Indragningen uppgår för de tre nedre skiften till 15 cm samt för det övre till 7 cm. Då indragningen ej är särskilt djup är det svårt att tänka sig konstruktionen som någon slags valvanfang. Mer lockande skulle det vara att sätta det i samband med infästningen för taket till den utskjutande byggnadsdelen.

I gårdsmurens norra del sitter den ursprungliga fönsteröppningen. Strax norr om denna uppdagades en intressant detalj, fig 7 punkt 3. En delvis skadad stötfog sträcker sig ca 1,7 meter upp på muren. Uppåt avslutas den av resterna till en 1 tegelstens hög valvbåge. Undersökningen av muren på den andra sidan den avskiljande norra mellanväggen gav negativt resultat. Valvbågens fortsättning hade här borthuggits och en ny mur uppförts. Trots det således fragmentariska materialet är det utan tvekan här frågan om resterna efter en ursprunglig portöppning.

Övervåningens gårdsmur

De undersökningar som gjordes i övervåningen omfattade endast gårdsfasadens yttre murliv. Det inre täcktes av en träpanel, vilken ej fick röras. Detta betyder att man inte kan säga någonting om huruvida det bakom den tjocka rökstocken döljer sig någon ursprunglig muröppning.

Längst i norr påträffades byggnadens ena hörnparti i det närmaste intakt. Den norra tvärmuren var emellertid bortbilad. Härigenom framgick det klart att väggarna i detta övre våningsplan varit ca 45 cm tjocka och uppförda i skalmursteknik.

Ingen rest efter någon fönsteröppning kunde konstateras på detta vånings-

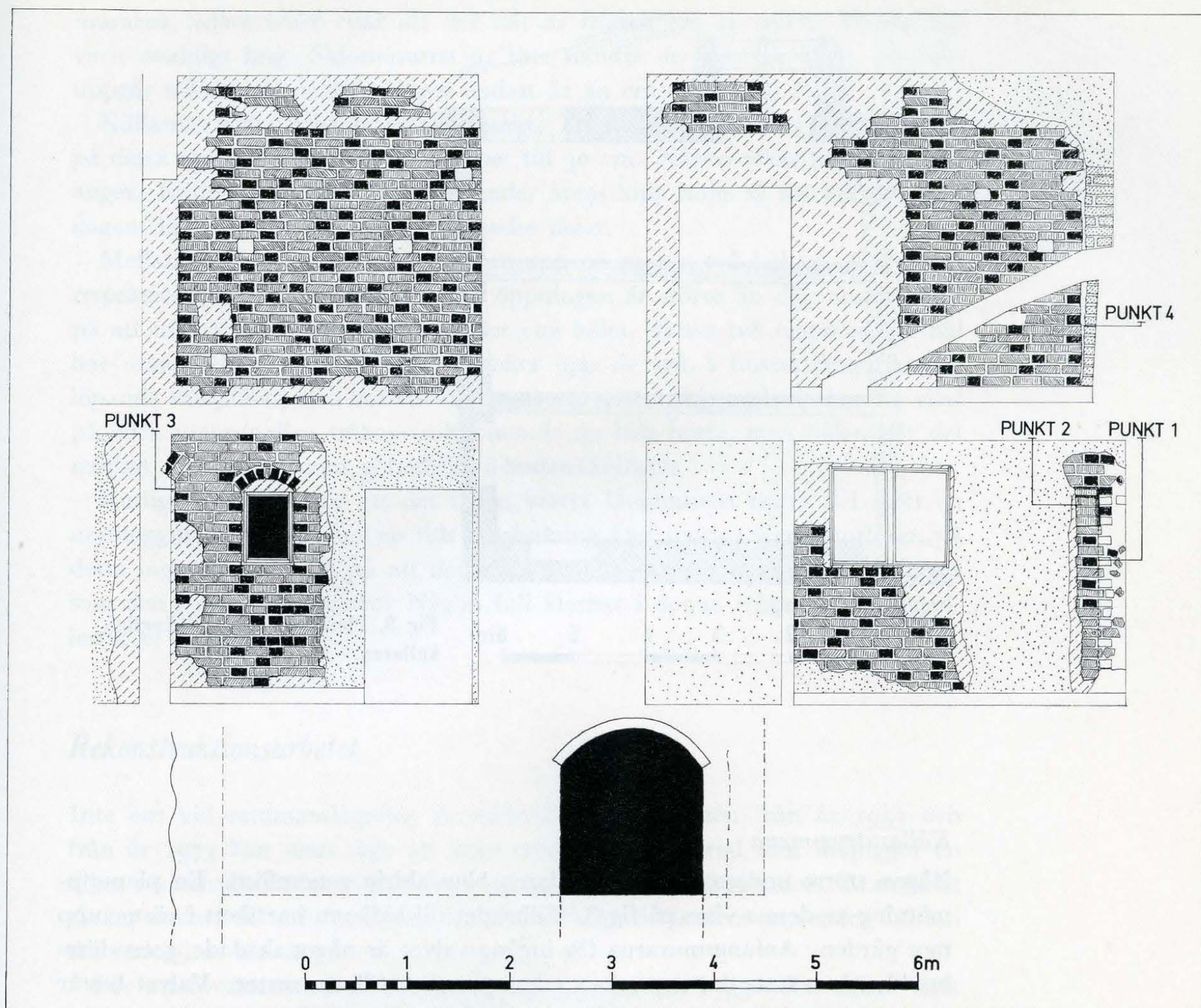

Fig 7. Uppmätningsritning av gårdsmurens yttre murliv. Teckenförklaring: se fig 1.

plan. Det är därmed inte sagt att det inte kan ha funnits någon sådan. Rökstocken och den svårt sargade muren söder därom lämnar tillräckligt stora blottor för ett sådant arrangemang. Muren längst i söder uppvisar en lång stötfog, vars övre del är skadad, fig 7 punkt 4. Från början tolkades denna som den medeltida byggnadens sydvästra hörn. Vid sammanställning av de enskilda fältritningarna visade sig emellertid detta antagande ej stämma. Nedan ska visas att det troligen är en rest av en ursprunglig dörröppning som här framkommit i ett ytterst fragmentariskt tillstånd.

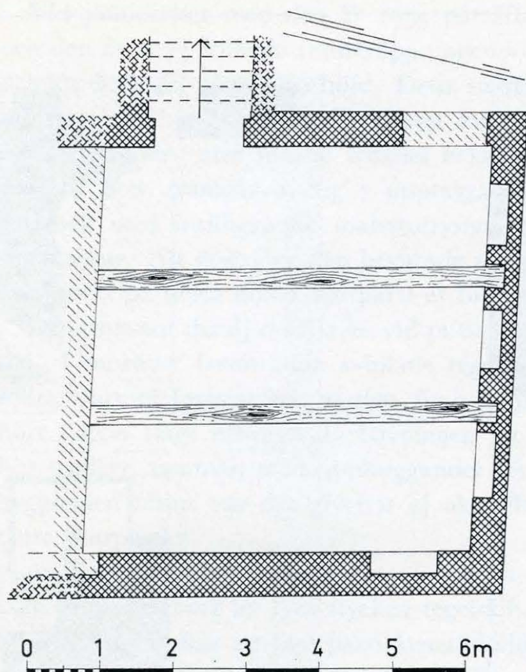

Fig 8. Plan över den tillgängliga källaren.

Källarutrymmena

Någon större undersökning av källaren blev aldrig genomförd. En planuppmätning av denna visas på fig 8. Tillträdet till källaren har skett i väster upp mot gården. Anfangsmurarna för ingångsvalvet är något skadade, men dörrbredden kan trots detta ganska exakt uppmätas till 1,2 meter. Valvet består av en yttre och en inre valvbåge av vardera ½ tegelstens höjd. Yttre delen av den södra anfangsmuren uppvisar rester efter en avbilad tegelstensmur, vilken sträckt sig inåt gården i västlig riktning. Som framgår av fig 1 har denna mur säkerligen bildat den utskjutande gårdsbyggnadens norra yttermur. Utbyggnadens bredd kan alltså uppges till ca 4,2 meter.

Källarrummet avskärmas i dagens läge åt söder av en mur löpande i riktning öster-väster. Att den ursprungliga källaren fortsatt längre söderut är helt klart, då denna södra mur inte ligger i förband med långmurarna. I sydöstra hörnet finns dessutom kvar en hög muröppning med bevarad valvbåge, vilken till större delen täcks av den tvärgående muren. Då denna muröppning är igenmurad kan det inte avgöras om den en gång tjänstgjort som nisch eller som dörröppning ut mot Kalendegatan. På samma långsidas norra del finns det emellertid en liknande muröppning. Bakmuren ligger här i förband med sido-

murarna, vilket klart visar att det här är frågan om en nisch. Denna har varit ovanligt hög. Sidomurarna är inte mindre än 130 cm höga, bredden uppgår till 88 cm medan djupet endast är 30 cm.

Källarens norra tvärmur är helt intakt. Tre nischer återfinnes här. Bredden på dessa uppgår till 82 cm och djupet till 30 cm. Någon säker höjd kan inte anges. Källargolvet har nämligen under årens lopp höjts så mycket att det i dagens läge helt täcker nischernas nedre delar.

Mellan nischerna finns något högre upp på muren två hål på 26×30 cm respektive 32×30 cm. Att den ena öppningen är större än den andra beror på att man i senare tid bilat upp det ena hålet. Dessa två ursprungliga hål har utan tvekan varit avsedda att bära upp de två, i husets längdriktning löpande träbjälkar, som bottenvåningsgolvets tvärgående reglar måste ha vilat på. Den ursprungliga träkonstruktionen är nu helt borta, men hålen gör det möjligt att rekonstruera golvnivån i bottenvåningen.

Slutligen ska nämnas att det i den västra långmurens norra del skett en upphuggning, vilken efter en tids användning åter murats igen. Storleken på detta ingrepp kan tyda på att det här från början funnits en liknande nisch som den i östra långmuren. Någon full klarhet i denna frågan kunde emellertid ej erhållas.

Rekonstruktionsarbetet

Inte ens vid sammanslagning av undersökningsresultaten från år 1953 och från år 1973 kan man säga att man erhållit ett material som möjliggör en säker rekonstruktion av större delen av den medeltida byggnaden. Materialet räcker endast till ett försök att rekonstruera gårdsfasadens utseende. Nedan ska redogöras för detta.

För att överhuvud taget kunna få ett begrepp om byggnaden måste vissa basnivåer ringas in. Detta gäller i första hand bestämningen av platsens marknivå vid byggnadstiden samt en lägesbestämning av bottenvåningens och övervåningens golvnivåer.

Inga utgrävningar gjordes i samband med undersökningarna. De fakta angående byggnadens ursprungliga marknivå man härigenom möjligen skulle ha erhållit saknas alltså. Men trots detta finns det vissa hållpunkter i denna fråga. En av förf upprättad nivåkarta över den ursprungliga sandåsen på vilken staden byggdes visar att gränsen mellan sand och kulturlager på platsen för huset ligger på ca + 2,0 m ö h. Utgrävningar kring Kompanihuset ca 40 meter väster om den medeltida byggnaden avslöjade en kullerstensläggning från början av 1500-talet på ca + 4,3 m ö h.[6] Då avståndet mellan de två byggnaderna är så litet kan denna 1500-talsnivå i stort gälla för dem båda. Den sökta marknivån måste alltså ligga mellan + 2,0—4,3 m ö h. Någon

säker åldersbestämning av byggnaden går ej att göra. En datering till 1400-talet har emellertid gjorts gällande.[7] Att detta kan stämma ger även den påträffade fönsteröppningen en viss antydan om. Från fönsterbänken ner till 1500-talets marknivå är det drygt 2 meter. För att erhålla rimliga proportioner på byggnaden kan man inte gå alltför djupt under denna nivån. Den ursprungliga marknivån får då sökas i den omtalade toleransskalans övre del, mellan 3,0—4,3 m ö h. En närmare inringning är med det befintliga materialet ej möjligt att göra.

Endast en av de ursprungliga golvplanen har med säkerhet kunnat lokaliseras, nämligen bottenvåningens. Som omtalats finns det i källarens norra sidomur bevarat två kraftiga bjälkhål. I dessa måste de längsgående golvbjälkarna en gång ha vilat. Om man räknar med utgångspunkt från dessa hål bör golvnivån ligga på omkring 4,7 m ö h.

I övervåningen framkom inga bjälkhål vid undersökningen, men trots detta finns det en antydan om på vilken höjd golvet legat. Övervåningens södra del avslutas som tidigare omtalats med en långsträckt stötfog. Denna fog kan inte vara identisk med byggnadens sydvästra hörn. På fig 7 punkt 4 ses nämligen att muren i övervåningen slutar ett tiotal cm innan den når fram till bottenvåningens södra tvärmur, fig 7 punkt 1. Om stötfogen skulle markera en hörna, betyder detta att övervåningens södra tvärmur skulle hänga av sig självt i luften. Detta är ju helt omöjligt. Stötfogen kan genom detta resonemang endast tolkas som norra delen av en dörröppning. Detta betyder i sin tur att byggnaden på övervåningsplanet måste ha fortsatt längre åt söder än vad utrymmena i bottenvåningen anger.

Fig 9 visar den rekonstruerade, ursprungliga gårdsfasaden. I mitten skjuter gårdshuset ut i rak västlig riktning. Denna utbyggnad kan endast ha varit en våning hög, då inga märken efter någon utskjutande mur finns i övervåningen. De fyra indragna tegelstensskiften i bottenvåningen bildar på rekonstruktionen takets infästning med långmuren. Källaröppningen har kommit att ligga i direkt anslutning till utbyggnadens norra mur.

I norr bildar porten en särskild liten utskjutande byggnadsdel. Om taket varit utformat som pulpettak som bilden visar eller om det varit ett sadeltak går ej att klargöra. Att det endast är frågan om en begränsad tillbyggnad talar det faktum för att källaren ej fortsätter under denna utskjutande del.

Av rekonstruktionen framgår det också hur märkligt bottenvåningsfönstret placerats på fasaden. Detta fönster har av någon anledning pressats så långt åt norr som det överhuvud taget är möjligt. Förklaringen till detta kan vara att man mellan detta fönster och källartrappan fordrat ett visst utrymme för svalgångstrappan. Att det funnits en svalgång till byggnaden är högst troligt, då detta var den gängse utformningen av de medeltida byggnaderna. För just detta medeltida hus kan man också i en bevarad handling från år 1498 indirekt utläsa en sådan utvändig förbindelseled.

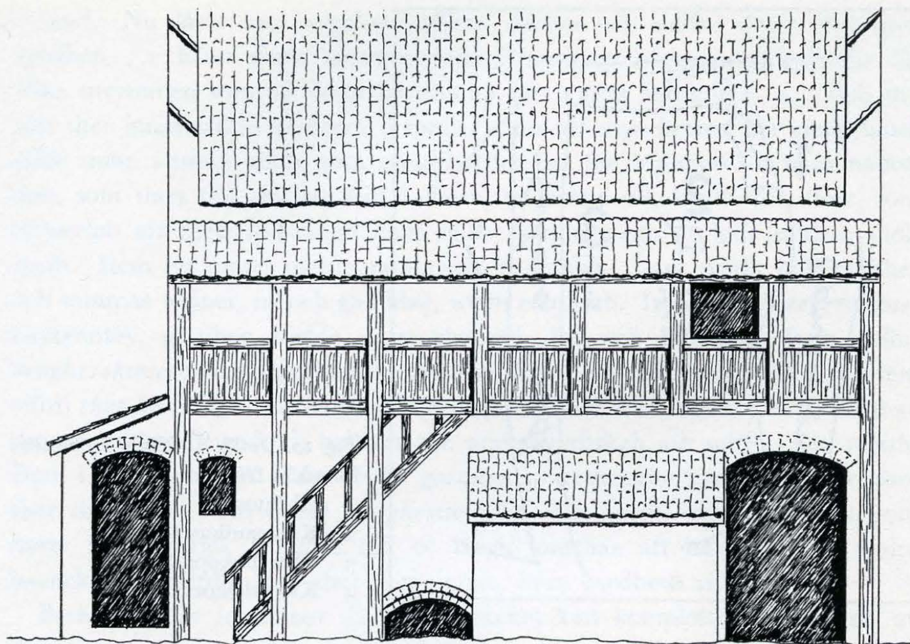

Fig 9. Rekonstruktionsskiss över gårdsfasadens ursprungliga utseende.

Som tidigare omtalats måste stötfogen i övervåningen tolkas som en rest av en dörröppning. Detta i sin tur medför att byggnaden har varit längre än vad bottenvåningens mått anger. Att man lagt en tvärvägg utan några öppningar genom hela bottenvåningen kan tyda på att det söder om denna mur funnits en större portöppning som fig 9 visar.

Byggnaden har i och med denna rekonstruktion fått en mera långsmal form än man tidigare trodde. Detta stämmer också med den enda äldre platsangivelse för huset som vi känner. På Niels Jörgensens karta från år 1586 har medtagits på denna tid märkligare byggnader i staden.[8] Kartan är egentligen endast en skiss men om man jämför med rådhuset och Kompanihuset har upptecknaren på ett enkelt sätt fångat byggnadernas grundform. »Ärkebiskopsgården» har på kartskissen fått en långsmal form. Alltför stor tillit till skissen kan man dock givetvis ej ha.

Byggnaden i det skriftliga källmaterialet

För de flesta av de bevarade äldre Malmöhusen gäller att få skriftliga belägg finns att tillgå. I detta fallet utgör det återfunna medeltidshuset ett undan-

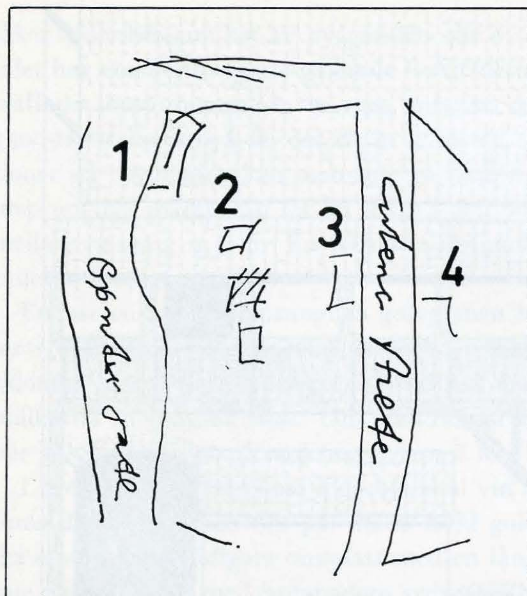

Fig 10. Detalj av Niels Jörgensens kartskiss från år 1586.
1 Rådhuset.
2 Kompanihuset.
3 "Ärkebiskopsgården".
4 Kalendehuset.

tag. Från år 1498 finns det nämligen bevarat en ganska detaljerad skildring om huset och vad däruti fanns.[9] Gården ägdes vid denna tid av ärkebiskop Birger och tillsynen var anförtrodd dekanen Jens Hjort. Strid om äganderätten uppstod emellertid mellan ärkebiskopen och riddaren Niels Hack på Häckeberga. En höstdag år 1497 anländer riddaren till Malmö med sitt följe. Av Jens Hjort fordras nycklarna till gården, vilka denne vägrar lämna ut. Niels Hack låter då resa en stege »op tiil steenhwseth och lodh bryde eett windwgh vp, och ther kam en drengh jndh i thet litlæ kammer. Han lodh laasænnæ jndhen tiill vp paa steenhwseth, och sidhen saettae han syn laas wthen fore then ydherste dør och beholth hwss och godz i syn haffwende waere, saa meghet som ther jnnae fandes.»

Efter denna nog så dramatiska beskrivning görs en redogörelse för det lösöre som riddaren på detta sätt lagt beslag på. »Fførsth vdhij thet litlae kammer wor en saengh met iij dyner, ij hweth dyner, ij taepetth, et par laghen och en dwn dynae. Item jinde paa magheth een dyne wdi foldebencken och eet saengkledhe. Item wdi thee ij smaaskaff ij smaa winkanner, iij teenfadh i sammae skaff i mwren, een kysthe wdi baencken, vij røde herrae fadh, en bordhdwgh, en lang baencke dyne oc vi skind hiøende. Item i thet litlae kammer vdhen fore en traesaengh och en dynae wdhij mett eth blodigthens wordh och eet foldebwrdh.»

Efter detta besök lämnar Niels Hack staden men återkommer i december

månad. Nu låter han »vpsloo kiellere dørren och andre dørre ther paa gordhen...» Efter detta konstaterande lämnas en närmare redogörelse för vilka utrymmen som på detta hårdhänta sätt gjorts åtkomliga. »...och tha wor ther jnnae wdhij *kielleren* ij tønner smør aff myn herres, her electi landgilde smør, i tønne sildh, som vpskiffwedes her for Malmøø aff hans nadess skib, som then tiid skwllae tiill Lubeck, en tønne øll, kiødh och flesk, som offwerløb aff then spiisningh hans nade saende megh at lade salthae sildh meth. Item en tønne metth gammelth jernfangh. Item wiidh och raffther och tommae tønner, ny och gamblae, wedh een lesth. Item wdhij *stegerehwset* køykeentøy, grydher, kielde, ij teenkanner, fad och talerken. Item wdhij *brøgherehwseth* een brygghere kiedell, hører tiil erchiebiscops saedheth. Item vdhij *thet hwss iagh saltthede sildh wdhij* en tønne met laghe, j lesth tommae tønner, onde och gode, ij balliaer och annen redzskab ath salthae sild metth. Item i thet *herbergh hooss abelle gordhen* ij tresaenghe meth klaedher, som ther tiill høre. Item wdhij *bwrghestwffwen* eeth bordh och en baenck, som hører her Henrick Winther tiill oc iaegh lontthae aff hannem; the andre baencke och bordh, som ther aere jnnae, høre saedheth tiill.»

Berättelsen är intressant då den i mycket kan komplettera resultaten av den byggnadsarkeologiska undersökningen. Vid det första besöket omtalas endast hur man bryter sig in i övervåningen samt de rum och inventarier som fanns här. Man har tydligen ej haft tillträde till övriga våningsplan, vilket tyder på en yttre förbindelseväg åt gårdssidan, fig 9. I viss mån kan man sluta sig till rumsdispositionen i denna övre våning. Här fanns en liten kammare, ett »magh» samt »thet litlae kammer vden fore». Detta sista rumsutrymme har i tidigare litteratur tolkats som en avdelad förstugukammare.[10]

Vid det andra besöket låter Niels Hack slå upp källardörren och andra dörrar. Av beskrivningen framgår den mängd uthus som tillhörde gården; stekhuset, brygghuset, huset där Jens Hjort saltade sill, herberget samt borgarestugan. Borgarestugan bör i detta fall åsyfta gathusets bottenvåning. Av beskrivningen verkar nedre våningen endast att ha bestått av ett rum. Detta stöder antagandet att utrymmet söder om det nu påträffade bottenvåningsrummet har förmedlat förbindelse mellan gata och gård.

När riddaren efter det andra besöket hade tillträde till hela gården lät han sätta lås »jnnaen fore porthen» och hade sin utgång »wdh ath bodhernae i noghen tiidh». Detta tyder på att tillträde till gården har kunnat ske genom två ingångar. Den norra, mindre portbyggnaden kan ha lett ut till bodar som varit placerade längs med fasaden mot Kalendegatan. Den höga placeringen av bottenvåningens fönster tillåter gott ett sådant arrangemang.

NOTER:

[1] E Bager, Nyfunnet medeltidshus vid Kalendegatan. SDS 8/2 1953.

[2] E Bager, Malmö byggnadshistoria till 1820. Malmö stads historia. 1971, s 290.

[3] E Bager, aa, 1953.

[4] Fältarbetet utfördes i huvudsak av förf som också stått för renritningen av artikelns figurer.

[5] Särskilt tack riktas till fil dr Einar Bager som genom Malmö Förskönings- och Planteringsförening lyckades uppbringa medel för fönstrets bevarande på platsen.

[6] S Rosborn, Kompanihuset i Malmö. Malmöfynd 1, 1973, s 69.

[7] E Bager, aa, 1953.

[8] E Bager, aa, 1971, s 278.

[9] L Weibull, Lunds ärkestifts urkundsbok 1498 4/1.

[10] N G Sandblad, Skånsk stadsplanekonst och stadsarkitektur intill 1658. Skånsk senmedeltid och renässans, 1949, s 178.